

Kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspintojen johtamisen tietopohja

Esiselvitys

Kuntamarkkinat 13.9. Hanna Menna

Esiselvityksen lähtökohdat

Esiselvityksen lähtökohdat

Esiselvitys toteutettiin AKUSTI-foorumin toimesta tukemaan kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintojen tiedolla johtamisen tilannetta luomalla yhteistä tilannekuvaa etenemisestä ja mahdollisuuksista syksyn 2022 ja kevään 2023 aikana. Esiselvityksen kohdealueeksi valittiin **lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuus**, jonka kautta pyrittiin tunnistamaan myös laajemmin tarpeita yhdyspintojen johtamiselle. Toisiolain tiedolla johtamisen käsitettä hyödynnettiin jäsentämään keskustelua ja kuvaamaan haasteita.

Esiselvityksen lähtökohtana on tarkentaa yhteisesti tiedolla johtamisen kokonaisuutta ns. yhdyspintapalveluiden osalta. Esiselvitys muodostaa samalla yhteistä kuvaa siitä, miten ja missä tiedolla johtamista kuntien ja hyvinvointialueen välillä valmistellaan sekä kokoaa jo tehtyä työtä.

Esiselvitys tarkentaa

- Kuntien ja hyvinvointialueiden tarpeita johtamistason tiedoille yhdyspinnoilla
- Kuntien johtamistiedon tarpeita hyvinvointialueilta sekä hyvinvointialueiden tarpeita kunnilta
- Yhteistä yhdyspintojen johtamisen tilannekuvaa ja tietopohjaa

Kouluikäisten lasten ja nuorten palvelut

TAVOITTEET

- Palvelujen helppo saatavuus

**Esi- ja perusopetus
Lukiokoulutus
Ammatillinen koulutus**
(kunnat ja muut koulutuksen järjestäjät)

**Yhteisöllinen opiskelu-
huolto**
(kunnat ja muut koulutuksen järjestäjät)

**Mielenterveyspalvelut
Lastensuojelu
Vammaispalvelut**
(hyvinvointialue)

**Kuraattorit,
psykologit ja
kouluterveyden-
huolto**
(hyvinvointialue)

KESKEISIÄ KYSYMYKSIÄ

- Miten johdetaan ja kehitetään yhteisiä prosesseja?
- Työnjako yhdyspinnalla
- Missä, miten ja milloin palvelua saa ja miten sinne ohjautuu?

Taustaa tiedolla johtamisesta yhdyspinnoilla

Yhdyspintoja johdetaan ohjaamalla

- Hyvin toimivat yhdyspinnat ovat erityisen tärkeitä monialaisessa ympäristössä, jossa organisaatiot ovat riippuvaisia toistensa toiminnasta ja toimivat yhdessä saavuttaakseen tavoitteensa
- Ohjaaminen on organisaatorajat ylittävää johtamista. Se koostuu erilaisista keinoista, joita yhdistelemällä pyritään pääsemään toivottuihin päämääriin.
  - Näitä ohjauskeinoja ovat normiohjaus, resurssiohjaus, informaatio-ohjaus ja dialogiin perustuva ohjaus

Informaatio-ohjaus on yhdyspintojen merkittävin ohjaustyökalu.

- Informaatio-ohjaus **tarkoittaa tiedon tuottamista ja julkistamista eri osapuolille** ilman, että siihen on liitetty suoraan velvoitteita tai sanktioita. Siihen voidaan lukea myös toimintaa mittaavat indikaattorit ja standardit.

Dialoginen, vuorovaikutukseen perustuva ohjaus

- **pitää sisällään** mm. erilaisissa työryhmissä, verkostoissa, neuvottelujärjestelmissä ja tutkimus- ja kehittämistoiminnassa tapahtuvan **vuorovaikutuksen ja tietojen vaihdon**

Normiohjauksella tarkoitetaan yleisimmin lainsäädäntöä.

- Paikallisella ja alueellisella tasolla normiohjausta ovat strategiat, poliittiset päätökset, ohjelmat ja kehittämishankkeet.

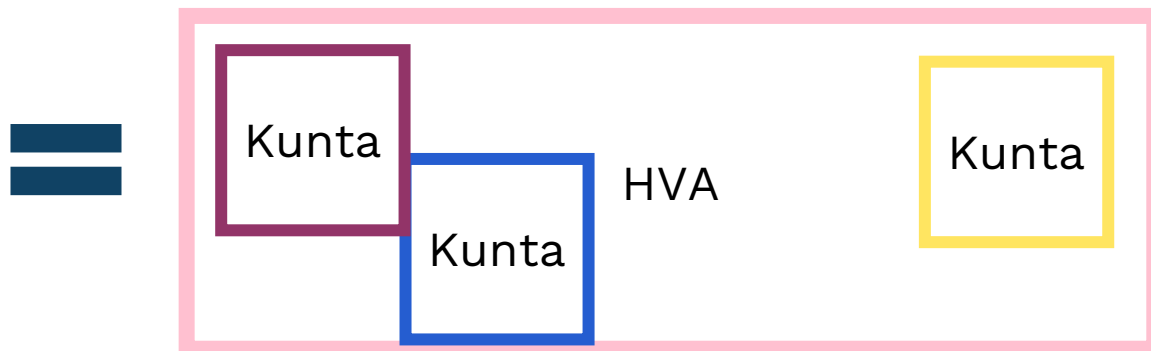
Toimijoiden näkökulmat tiedolla johtamiseen yhdyspinnoilla

Lähtökohdat tarkasteluun yhdyspinnoilla

Hyvinvointialue

Hyvinvointialueen tarkastelutaso yhdyspinnalla on yleensä koko hyvinvointialueen maantieteellinen alue ja sen populaatio.

- Tarkoittaa sitä, että HVA toimii lähtökohtaisesti kuntajoukkioiden kanssa (1 HVA + n kuntaa)
- Toisaalta tietyissä tarkasteluissa tarvitaan tarkempia tietoja (esim. postinumerotaso)

Kunta

Kunnan tarkastelutaso yhdyspinnalla on yleensä koko kunnan maantieteellinen alue ja sen populaatio (huomattavasti pienempi joukko verrattuna HVA:seen)

- Tarkoittaa sitä, että kunta toimii HVA:n kanssa kahdenvälisesti ja vain osajoukkojen kanssa, jos ei halua tarkastella aluetasoista tietoa
- Toisaalta tietyissä tarkasteluissa tarvitaan tarkempia tietoja (esim. postinumerotaso)

Tiedoilla erilainen lainsäädäntöpohja hyödyntämiseen

Hyvinvointialue

- Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystiedot ovat toisiolain piirissä ja toisiolaki määrittelee tiedon hyödyntämistä ja käyttöä

Muut toimijat

- Toisiolaki määrittelee myös mm. Kelan etuustietoja
- Mikäli toimijaa ei ole mainittu toisiolaissa, sen tiedot ovat toisiolain ulkopuolella ja niitä määrittelee muu lainsäädäntö

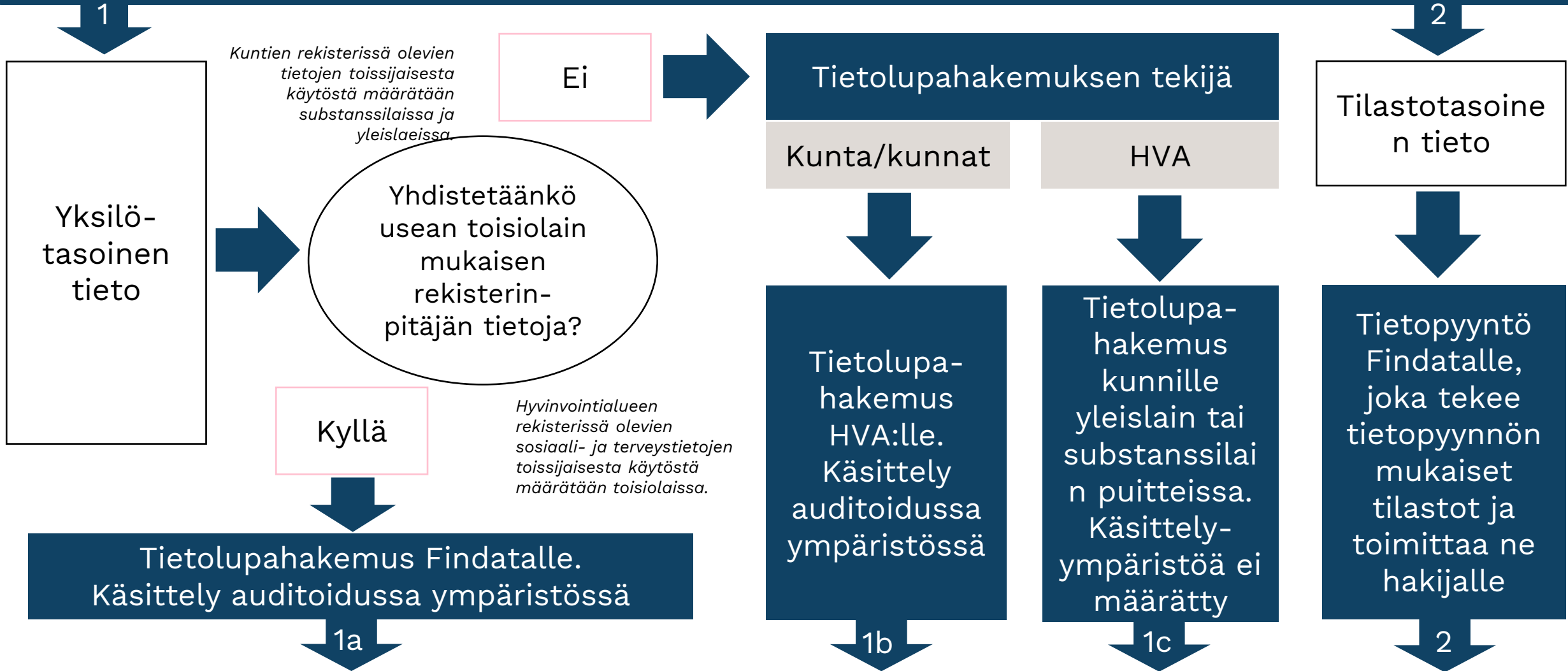
Kunta

- Substanssilainsäädäntö ja yleislainsäädäntö määrittelee tietojen hyödyntämistä ja käyttöä
- Lainsäädäntöpohja siis vaihtelee yhdyspinnoittain
- Kuntien aineistot eivät ole toisiolain piirissä (eivät ole sote-tietoa)

Toisiolain toimintamalli yhdyspintojen tiedolla johtamiseen

- Esiselvityksessä tunnistettiin erilaisia mahdollisuuksia edetä (diat 11-15).
- Lähtökohtaisesti alueen toimijoiden on sovittava mm.
  - Mistä tiedoista alueellinen tietopohja muodostuu? Huomioon on otettava erityisesti tiedon laatu ja sen vertailtavuus sekä ajantasaisuus.
  - Kuinka usein tietojen halutaan päivittyvän?
  - Mikä organisaatio toimii tietopyynnön tekijänä ja rekisterinpitäjänä? Uudesta tietopohjasta muodostuu uusi rekisteri ja sen aineiston rekisterinpitäjästä tulee sopia.
  - Kuinka monta rekisterinpitäjää toisiolain alaisella aineistolla on? Jos yksi, kyseinen rekisterinpitäjä myöntää luvan. Jos useampi, Findata myöntää luvan.
  - Kenellä on paras kyvykkyys käsitellä ja yhdistää tiedot?
  - Onko haettava aineisto tarkkuudeltaan yksilötasoinen vai tilastotasoinen? Tilastotasoista aineistoa koskevia tietopyyntöjä voi tehdä vain Findatalle.
  - Miten kustannukset jakautuvat? Veloitetaanko tietojen poiminnasta? Tietojen poiminnan kustannukset ovat suurin välitön kuluerä yhteisen tietopohjan muodostamisessa

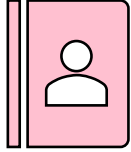
Hyvinvointialue ja kunnat sopivat yhdessä ja määrittelevät millaisen tietopohjan he tarvitsevat yhdyspintojen tiedolla johtamiseen

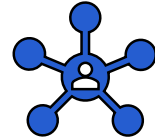
Tilastotasoiset tiedot voidaan julkaista hyödynnettäväksi

Vaihtoehto 1a: Yksilötasoinen tieto

Uusi rekisterinpitäjä

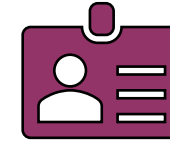
Yhdistettävät tiedot

Tiedon tarkkuus

Tietojen käsittely

Tietojen julkaisu

Hyvinvointialue tai kunta

Hyvinvointialue tai kunta/kunnat toimivat uuden rekisterin rekisterinpitäjänä ja *tietolupahakemuksen* tekijänä.

Uuden rekisterinpitäjän on oltava viranomainen.

Tiedon käsittelijänä voi olla toinen toimija. Tiedon käsittelijöitä voi olla useita.

Usea toisiolain alainen rekisteri

Yhdistetään useamman kuin yhden toisiolain alaisen rekisterinpitäjän aineistoja.

Toisiolain piiriin kuuluvat sosiaali- ja terveysalan rekisteriaineistot, jotka ovat peräisin julkiselta rekisterinpitäjältä, yksityiseltä palveluntarjoajalta tai Kanta-palveluista.

Ajantasaiset toisiolain piiriin kuuluvat aineistot löytyvät: <https://findata.fi/aineistot/>

Yksilötasoinen

Tietolupahakemus tehdään Findatalle yksilötasoisesta aineistosta. Findata pyytää poiminnat rekisterinpitäjiltä.

Käyttötarkoitukseksi sopii viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävä.

Tietolupahakemuksen voi tehdä määräajaksi.

Merkittävin osuus kuluista muodostuu tiedon poiminnasta (n. 2/3 kuluista)

Auditoitu käyttöympäristö

Yhdistettyjen yksilötasoisien tietojen käsittely vain auditoidussa ympäristössä. Findatan Kapseli tai muut auditoidut ympäristöt (ks. Valviran Toini-rekisteri).

Jos halutaan yhdistää myös muita kuin toisiolain alaisia tietoja, ne tulee mainita hakemuksessa ja toimittaa myöhemmin Findatalle.

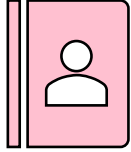
Tilastotasoinen

Aineisto pseudonymisoidaan tai anonymisoidaan niin, että siitä ei voi tunnistaa yksittäistä henkilöä.

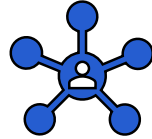
Muodostettava, tilastotasoisen aineisto voidaan julkaista hyödynnettäväksi.

Vaihtoehto 1b: Yksilötasoinen tieto

Uusi rekisterinpitäjä

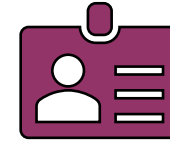
Yhdistettävät tiedot

Tiedon tarkkuus

Tietojen käsittely

Tietojen julkaisu

Kunta

Kunta/kunnat toimivat uuden rekisterin rekisterinpitäjänä ja *tietolupahakemuksen* tekijänä.

Uuden rekisterinpitäjän on oltava viranomainen.

Tiedon käsittelijänä voi olla toinen toimija. Tiedon käsittelijöitä voi olla useita.

Yksi toisiolain alainen rekisteri

Yhdistetään vain yhden toisiolain alaisen rekisterinpitäjän tietoja (=yksi HVA).

Hyvinvointialueen rekisterissä olevien sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä määrätään toisioilaissa.

Kuntien rekisterissä olevien tietojen toissijaisesta käytöstä määrätään substanssilaisissa ja yleislaeissa.

Yksilötasoinen

Kunta/kunnat tekevät *tietolupahakemuksen* hyvinvointialueelle yksilötasoisesta aineistosta.

Tarvittaessa tietolupahakemukset yksilötason tiedosta muille kunnille.

Tietolupahakemus voidaan tehdä määräajaksi

Poimintakuluista sovitaan toimijoiden kesken.

Auditoitu käyttöympäristö

Yksilötasoisien tietojen käsittely auditoidussa ympäristössä. Findatan Kapseli tai muut auditoidut ympäristöt (ks. Valviran Toini-rekisteri).

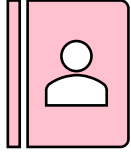
Tilastotasoinen

Anonymisoidut tai pseudonymisoidut, tilastotasoiset tiedot voidaan julkaista hyödynnettäväksi.

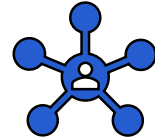
Muodostettavaa, tilastotasoista aineistoa ei tarvitse viedä tietoturvalliseen käyttöympäristöön sillä siitä ei voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä.

Vaihtoehto 1c: Yksilötasoinen tieto

Uusi rekisterinpitäjä

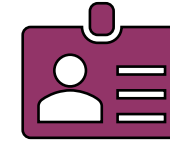
Yhdistettävät tiedot

Tiedon tarkkuus

Tietojen käsittely

Tietojen julkaisu

Hyvinvointialue

Hyvinvointialue (HVA) toimii uuden rekisterin rekisterinpitäjänä ja *tietolupahakemusten* tekijänä.

Uuden rekisterinpitäjän on oltava viranomainen.

Tiedon käsittelijänä voi olla toinen toimija. Tiedon käsittelijöitä voi olla useita.

Yksi toisiolain alainen rekisteri

Yhdistetään vain yhden toisiolain alaisen rekisterinpitäjän tietoja (=yksi HVA).

Hyvinvointialueen rekisterissä olevien sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä määrätään toisioilaissa.

Kuntien rekisterissä olevien tietojen toissijaisesta käytöstä määrätään substanssilaisissa ja yleislaeissa.

Yksilötasoinen

Hyvinvointialue voi käyttää omia tietoja yksilötasoisena tietojohtamisen käyttötarkoitukseen ilman tietolupaa.

HVA tekee tietolupahakemuksen yksilötason tiedosta kunnille yleislain tai substanssilain puitteissa. Sen voi tehdä määrääjäksi.

Poimintakuluista tulee sopia toimijoiden kesken.

Turvallinen käyttöympäristö

Hyvinvointialue voi yhdistää ja käsitellä tiedot omassa käyttöympäristössään kuntien rekisteritietoja koskevan substanssilain puitteissa.

Käsittely-ympäristöä ei määrätty, joten ei erillisen käsittely-ympäristön kuluja.

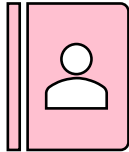
Tilastotasoinen

Aineisto pseudonymisoidaan tai anonymisoidaan niin, että siitä ei voi tunnistaa yksittäistä henkilöä.

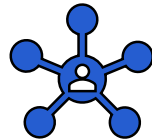
Muodostettava, tilastotason aineisto voidaan julkaista hyödynnettäväksi.

Vaihtoehto 2: Tilastotasonen tieto

Uusi rekisterinpitäjä

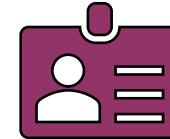
Yhdistettävät tiedot

Tiedon tarkkuus

Tietojen käsittely

Tietojen julkaisu

Hyvinvointialue tai kunta

Hyvinvointialue tai kunta/kunnat toimivat uuden rekisterin rekisterinpitäjänä ja *tietopyynnön* tekijänä.

Uuden rekisterinpitäjän on oltava viranomainen.

Tiedon käsittelijänä voi olla toinen toimija. Tiedon käsittelijöitä voi olla useita.

Yksi tai usea toisiolain alainen rekisteri

Yhdistetään yhden tai useamman toisiolain alaisen rekisterinpitäjän tietoja.

Hyvinvointialueen rekisterissä olevien sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä määrätään toisiolaissa.

Kuntien rekisterissä olevien tietojen toissijaisesta käytöstä määrätään substanssilaisissa ja yleislaeissa.

Ajantasaiset toisiolain piiriin kuuluvat aineistot löytyvät:
<https://findata.fi/aineistot>

Tilastotasonen

Tilastotasoista aineistoa koskevia tietopyyntöjä voi tehdä vain Findatalle.

Tietopyynnön voi tehdä määräajaksi.

Merkittävin osuus kuluista muodostuu tiedon poiminnasta (n. 2/3 kuluista)

Findatan auditoitu käyttöympäristö

Tietojen yhdistäminen ja käsittely Findatan toimesta heidän auditoidussa ympäristössään.

Jos halutaan yhdistää myös muita kuin toisiolain alaisia tietoja, ne tulee mainita hakemuksessa ja toimittaa myöhemmin Findatalle.

Tilastotasonen

Findata tekee tietopyynnön mukaiset tilastot ja toimittaa ne hakijalle. Aineisto voidaan julkaista hyödynnettäväksi.

Muodostettavaa, tilastotasoista aineistoa ei tarvitse viedä tietoturvalliseen käyttöympäristöön sillä siitä ei voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä.

Tietojohdamisen kypsyystaso yhdyspinnalla

- Yhdyspinnoilla toimivien organisaatioiden tietojohdamisen kypsyystason oletetaan olevan hyvin eri tasoista (kunnat vs. HVA)
  - Esimerkiksi kyvykkyys hyödyntää tietoa
  - Pienet kunnat tarvitsevat indikaattoritietoa. Suuret kunnat voivat olla kiinnostuneita hyvin laajoista ja erilaisista tiedoista oman toimintansa tueksi
- Kaikkien ei ole tarkoituksenmukaista tavoitella samaa tietojohdamisen kypsyystasoa ja kyvykkyyttä
  - Siitä huolimatta niiden pitäisi pystyä yhteisissä keskusteluissa ymmärtämään datan tilannetta omassa organisaatiossaan
  - Kaikkien yhdyspintoimijoiden tulisi tästä syystä pyrkiä tavoittelemaan tiettyä tietojohdamisen vähimmäistasoa esim. ymmärtävä organisaatio

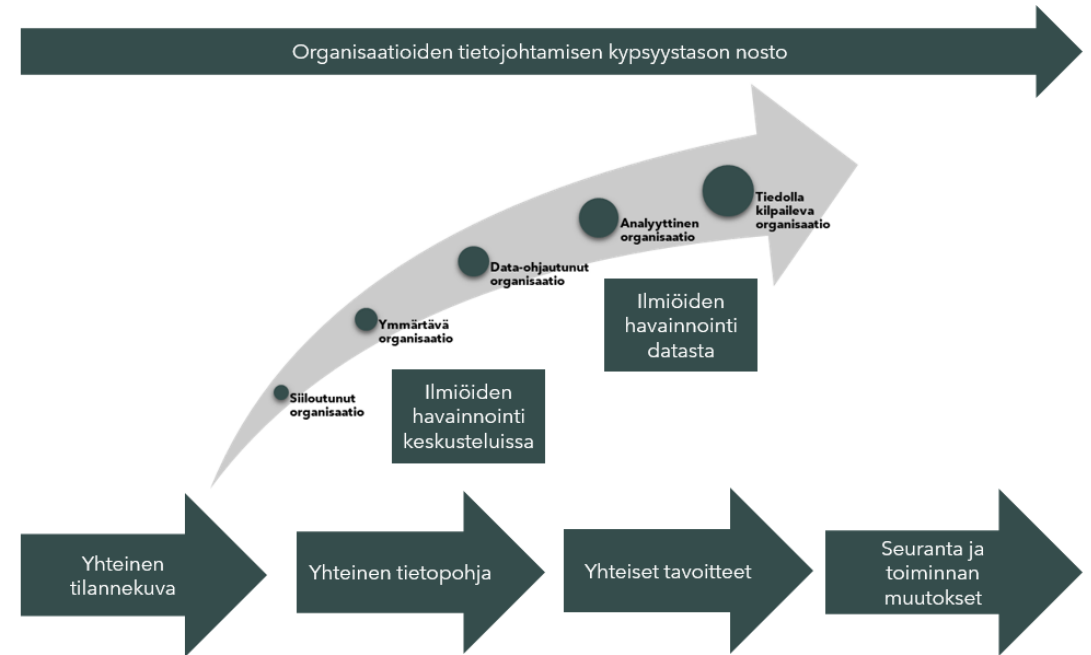
Tiivistetyt tulokset ja jatkotoimenpide- ehdotukset

Yhteenvetoa nykytilanteesta

- Lainsäädännön puitteissa palvelujärjestelmistä toimitettavaa tietoa ei voida juuri hyödyntää tiedolla johtamisessa yhdyspintatyössä
  - Vaikka tiedosta saataisiin yhteismitallista niin se ei ole suurelta osin ajantasaista
  - Kunnat ja hyvinvointialueet eivät aktiivisesti toimita tietoa toisilleen tiedolla johtamisen tueksi.
  - Tilannekuva on muodostettava alueellisesti, kun yhteismitallista tietoa ei vielä ole kansallisesti.
- Ilmiöt voidaan nostaa yhteiseen monialaiseen tarkasteluun hyvinvointialueen, kuntien ja tarvittaessa kolmannen sektorin kesken vasta, kun ne on havaittu
  - Päätöksenteon avuksi palvelujärjestelmien ulkopuolella oleva tieto ilmiöiden havaitsemiseen (erityisesti nuorilla)? Esim. Puhti-Hanke laajennettuna. Ilmiöitä havaittaisiin ajantasaisesti alueen asukkaiden internet -käyttäytymiseen liittyvillä signaaleilla.
- Kunnat toivovat, että nykyiset hyvät rakenteet, joissa tieto liikkuu, joko sähköisesti tai suullisesti eri työryhmissä jatkuisivat ilman katkoja
- Tavoitetila olisi, että hyvälaatuiset ja laajat tiedot olisivat kootusti hyödynnettävissä ja niitä voisi selkeästi tulkita

Jatkotoimenpide-ehdotukset Kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspintojen johtamisen tietopohja

- *Kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspinnoilla toimivien organisaatioiden (kunta, HVA tai muut) tietojohdamisen kypsyystasoa tulisi johdonmukaisesti nostaa*
- *Ilmiöt tulisi pystyä havainnoimaan nopeammin ja niihin tulisi pystyä puuttumaan nopeammin*
- *Alueellisella tasolla tulisi kehittää ensin yhteinen tilannekuva ja tietopohja. Tämän jälkeen yhteiset tavoitteet ja niiden seuranta*
  - *Tulisi selvittää kuntien rekisterinpidossa olevien tietojen hyödyntämisen mahdollisuudet yhdyspinnoittain*

hanna.menna@hyvil.fi

X: @MennaHanna

HYVI
NVOINTI
ALU EYH
TI ÖV
ÄL **HYVIL** FÄ
RDS OMR
ÅDESBOL
AGET

www.hyvil.fi